

ԿԱՆԱՆՑ ՆԿԱՏՄԱՍԲ ԲՈՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԲՈՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ
ԵՎ ԴՐԱ ԴԵՄ ՊԱՅՔԱՐԻ ՄԱՍԻՆ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱ
(ՄՏԱՄԲՈՒՅԱՆ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱ)

Հետամտում

ՊԱՇՏՊԱՆՎԱԾ ՎԱԽԻՑ
ՊԱՇՏՊԱՆՎԱԾ
ԲՈՆՈՒԹՅՈՒՆԻՑ

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

■ Կանանց նկատմամբ բռնության կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիան (Ստամբուլյան կոնվենցիա, CETS No. 210) անդրադառնում է գեղեցկային բռնության տարբեր ձևերին, որոնք սահմանվում են որպես «բռնություն, որն ուղղված է կնոջ դեմ նրա կին լինելու պատճառով, կամ որը կանանց նկատմամբ դրսևորվում է անհամաչափորեն» (ՅՈՒ. 3դ):

■ Վախն ու տագնապը ուղեկցում են հետամտվող կնոջը առօրյա կյանքում, իսկ դրան դիմակայելու փորձը խանգարում է նրա աշխատանքին, անձնական հարաբերություններին, երեխաներին խնամելիս և այլուր: Հետամտման տուժողների համար չափազանց դժվար է վերջ տալ դրան և արդարություն փնտրել: Եվրոպայի խորհրդի անդամ որոշ պետությունների քրեական և քաղաքացիական իրավունքում հետամտման համար պատիժ չի նախատեսված: Հետամտում բառը բացակայում է շատ լեզուներում, որը ցույց է տալիս, թե որքան քիչ է ճանաչված այդ հասկացությունը՝ ներկայում և անցյալում:

■ Քաջ գիտակցելով այդ խնդիրը Ստամբուլյան կոնվենցիան առաջինն է, որ առաջարկում է հետամտման դեմ պայքարելու և տուժողներին աջակցելու մի շարք միջոցներ: Հույս կա, որ կոնվենցիան ուժի մեջ մտնելուց և ազգային մակարդակով կիրառվելուց հետո իրական պաշտպանություն կապահովի հետամտման ենթարկվող անձանց համար:

ՀԵՏԱՄՏՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ՀԱՏՈՎ ԲՐԵՈՐԵՆ ՊԱՏԺԵԼԻ ԱՐԱՐԸ

■ Նախ, կոնվենցիան հստակեցնում է, որ հետամտումը կանանց նկատմամբ բռնության ձև է: Թեև Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետությունների տվյալները տարբեր են, սակայն հայտնի է, որ հետապնդման շատ տուժողներ կանայք են, իսկ իրավախախտներից շատերը՝ տղամարդիկ: Հաճախ կանանց հետամտում են այն բանից հետո, երբ հարաբերությունները, որոնք հաճախ ուղեկցվել են բռնությամբ, ավարտվում են: Հետամտման այս տեսակն ակնհայտորեն ունի գեղեցկային բնույթ, քանի որ խոսքը գերակայության և վերահսկողության մասին է: Կանայք նաև հաճախ հետամտվում են այն տղամարդկանց կողմից, որոնց հետ նրանք երբեք հարաբերություններ չեն ունեցել: Սակայն, հետամտողը, սովորաբար, կնոջ համար օտար անձ չէ և կինը ճանաչում է նրան:

■ Երկրորդ՝ ազգային օրենսդրությունը պետք է բավարար կառուցակարգեր նախատեսի հետամտման դեմ պայքարելու համար: Քանի որ առանց օրենքի պատիժ չի կարող լինել, կոնվենցիան բոլոր մասնակից պետություններից պահանջում է սահմանել հետամտման համար առանձին քրեական հոդված: Դա նշանակում է, որ կոնվենցիան վավերացնող պետությունը պետք է քրեականացնի հետամտման ակտը, որը սահմանվում է որպես «բազմիցս այլ անձի նկատմամբ սպառնալից վարքագծի դրսևորում, ինչը վերջինիս մոտ վախ է առաջացնում իր անվտանգության համար»: Սակայն քննարկումների ընթացքում որոշ անդամ պետություններ գերադասեցին հետամտման համար նախատեսել ոչ քրեական պատժամիջոցներ, այնուամենայնիվ, սահմանելով այն որպես իրավախախտում: Այդ իսկ պատճառով, այս դրույթին վերապահում անելը հնարավոր է (Յոդ. 78 կետ 3):

► Կոնվենցիայի մշակողները կարևոր են համարել բոլոր դրույթները ձևակերպել գենդերային չեզոք լեզվով, այդ իսկ պատճառով հետամտման սահմանումը հղում է կատարում երկու սեռերի ընդհանուր անվտանգությանը: Սա նշանակում է, որ, սկզբունքորեն, կոնվենցիայի բոլոր դրույթները կիրառելի են և՛ կանանց և՛ տղամարդկանց համար: Դա համահունչ է քրեական իրավունքի նկատմամբ անդամ պետությունների մեծ մասի մոտեցմանը. քրեորեն պատժելի արարքների սահմանումները սովորաբար ձևակերպվում են գենդերային չեզոք լեզվով և կիրառելի են ինչպես տղամարդկանց, այնպես էլ կանանց առումով:

► Չետամտումը որպես առանձին քրեորեն պատժելի արարք դիտարկելու տրամաբանությունն այն է, որ քրեական դատարաններին թույլ տրվի սահմանել հետամտման բնորոշ վարքագիծ: Առանձին վերցված հետամտման տարրերը, օրինակ՝ անձին անցանկալի հաղորդագրություններ ուղարկելը, առանց հրավիրվելու նրա տուն կամ աշխատավայր այցելելը, ընկերներին և ընտանիքին զանգահարելը կամ որևէ այլ բան, որ հետամտող անձն անում է, միշտ չէ, որ հատում է հանցավոր վարքագիծ համարվելու շեմը: Արարքին հանցավոր բնույթ է հաղորդում հետամտողի գործելակերպը, մտադրություններն ու այն վախը, որ նա առաջացնում է: Չարկադրանքի կամ անձի նկատմամբ սահմանազանցության քրեորեն պատժելի արարքներն այդ ամենը չեն ներառում: Այս բացը լրացնելու համար շատ կարևոր է հատուկ իրավախախտման տեսակի սահմանումը:

► Հետամտումը որպես առանձին հանցագործություն որակավորելը խնդրի լուծման դեռ մի մասն է, քանի որ վերջինիս արդյունավետությունը մեծապես կախված է դրա կիրարկումից: Դատավորները և իրավապահ մարմինների ծառայողները պետք է վերապատրաստվեն՝ իմանալու, թե ինչ քայլեր պետք է ձեռնարկել հետամտման դեպքերում: Նրանք պետք է հասկանան, թե ինչ է իրականում հետամտումը: Այդ իսկ պատճառով կոնվենցիան պարունակում է հետամտման գործով քննության և դատական վարույթի բարելավման վերաբերյալ մի շարք դրույթներ: Նպատակն է քրեական վարույթի հիմքում դնել տուժողների իրավունքները, համոզվել, որ տուժողին ոչինչ չի սպառնում, ավելի արդյունավետ դարձնել հետաքննությունն ու քրեական հետապնդումը (ՅՈՒՆ. 49):

ԱՐԳԵԼՈՂ ԵՎ ՊԱՇՏՊԱՆԱԿԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ

■ Երրորդ, հետամտման տուժողների համար կոնվենցիան նախատեսում է արգելող կամ պաշտպանական որոշումներ: Պետությունների մեծ մասում տեխնիկապես հնարավոր է դիմել քաղաքացիական դատարան՝ վերջ տալու անձի անթույլատրելի վարքագծին, սակայն հետամտումների պարագայում այս գործիքը հազվադեպ է կիրառվում: Կոնվենցիան պահանջում է, որ մասնակից պետությունները ապահովեն, որ արգելող կամ պաշտպանական որոշումները հասանելի են կոնվենցիայով նախատեսված բռնության բոլոր ձևերի դեպքում, այդ թվում՝ հետամտման ենթարկվող անձանց նկատմամբ: Քրեական վարույթը չի կարող հետ պահել հետամտողին, այդ իսկ պատճառով կարևոր է ապահովել տուժողի անվտանգությունը: Կոնվենցիան երաշխավորում է, որ դատարանը կարող է որոշում կայացնել հարկադրելու հետամտողին դադարեցնել իր անթույլատրելի վարքագիծը և հեռու մնալ տուժողից: Նման որոշումների ցանկացած խախտում պետք է ենթադրի քրեական կամ այլ իրավական պատասխանատվության:

ԱԶԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՏՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

■ Վերջում, մի քանի խոսք աջակցության ծառայությունների մասին: Կոնվենցիան պահանջում է անդամ պետություններից մասնագիտացված աջակցության ծառայություններ ստեղծել կոնվենցիայով նախատեսված ցանկացած տեսակի բռնության, այդ թվում՝ հետամտման ենթարկված անձանց համար: Ինչպես բռնաբարության, հարկադիր ամուսնության կամ բռնության այլ ձևերի տուժողները՝ հետամտման ենթարկվող անձինք ևս խորհրդատվական ծառայությունների աջակցության կարիք ունեն: Անդամ պետությունն ինքն է որոշում, թե ինչպես է դա արվելու, սակայն տուժողներին պետք է հասանելի լինի հեռախոսահամար, որին նրանք կարող են զանգահարել և ուղղորդվել մի վայր, որտեղ կարող են օգնություն ստանալ (Չոդ. 22, 24):

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար
խնդրում ենք այցելել
www.coe.int/conventionviolence
կամ կապ հաստատել
conventionviolence@coe.int

www.coe.int

Եվրոպայի խորհուրդը մայրցամաքի առաջատար իրավապաշտպան կազմակերպությունն է: Այն ներառում է 46 անդամ պետություն՝ ներառյալ Եվրամիության բոլոր անդամները: Եվրոպայի խորհրդի անդամ բոլոր պետությունները ստորագրել են Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիան, որը նախատեսված է մարդու իրավունքների, ժողովրդավարության և օրենքի գերակայության պաշտպանության համար: Եվրոպայի խորհրդի անդամ բոլոր պետությունները ստորագրել են Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիան, որը նախատեսված է մարդու իրավունքների, ժողովրդավարության և օրենքի գերակայության պաշտպանության համար: Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը վերահսկում է Կոնվենցիայի իրավակիրառումը անդամ պետություններում:

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE